

РОЛЬ ВНЗ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. Розкривається значення вищих навчальних закладів у розвитку інфраструктури інноваційної діяльності у Запорізькій області.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, вищі навчальні заклади, кластери.

Постановка проблеми. Сучасні реалії розвитку України обумовлюють потребу посилення інноваційної складової економічного зростання, розбудови в кожному регіоні регіональної інноваційної системи. Формування інноваційної стратегії соціально-економічного зростання Запорізької області є необхідною складовою подальшого розвитку регіональної економіки та її інтеграції у світовий економічний простір.

У 2008 році обласною державною адміністрацією була затверджена Цільова економічна програма інноваційного розвитку Запорізької області на 2008-2012 роки. Вона розроблена з метою «створення інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити підвищення конкурентоздатності регіональної економіки, ефективне використання наявного науково-технологічного потенціалу шляхом створення в області інноваційних підприємств та забезпечення подальшого сталого зростання темпів цієї роботи» [6].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна економічна наука багато уваги приділяє дослідженню стану та перспектив впровадження інновацій на підприємствах та умов розвитку інноваційної діяльності в регіонах України. Останнім часом опубліковано ряд робіт українських дослідників, які аналізували особливості інноваційних процесів в економіці України, зокрема це праці таких науковців як Андросова О.Ф., Гончарова Н.П., Ілляшенко С.М., Микитюк П.П., Павленко І.А., Резнік Н.П., Сенів Б.Г., Череп А.В., Юркевич О.М. та інших.

Ціль роботи. Метою даного дослідження є розкриття ролі вищих навчальних закладів у формуванні інноваційної інфраструктури регіону.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інноваційної діяльності у Запорізькому регіоні супроводжується рядом проблем, які потребують більш глибокого осмислення.

В першу чергу, звертає на себе увагу погіршення статистичних показників у цій галузі. Зокрема, питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльністю зменшилась за останнє десятиліття майже вчетверо (рис. 1) [4].

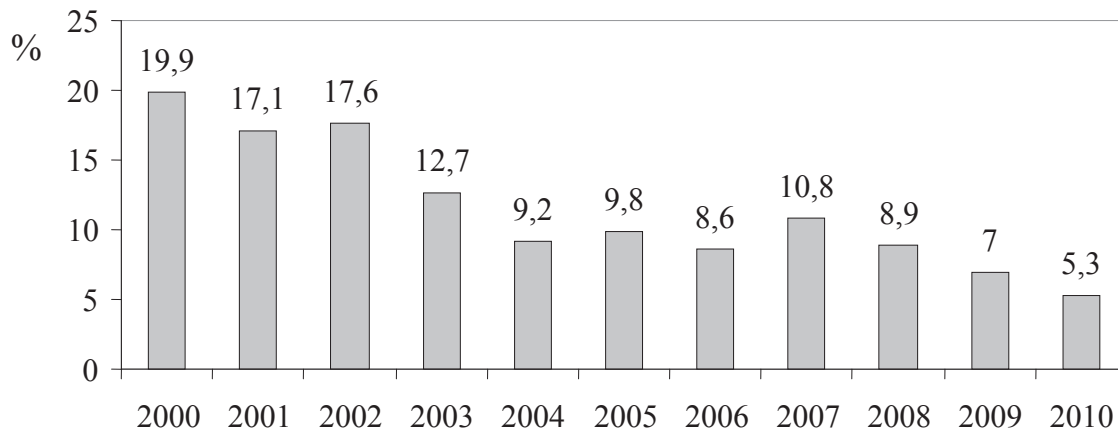

Рис. 1 Частка підприємств Запорізької області, що займалися інноваціями

Згідно зі звітами, які надійшли до головного управління промисловості та розвитку інфраструктури ОДА, в 2009 році інноваційною діяльністю займалося 31 запорізьке підприємство, в 2010-му — 22, а в 2011-му — лише 10 [2]. Таке звуження кола суб'єктів інноваційної діяльності свідчить не стільки про її згортання, скільки про відсутність достовірної інформації про запровадження інновацій на підприємствах області. На наш погляд, одним із факторів такої ситуації є недостатній рівень розвитку науково-дослідницької інфраструктури інноваційної діяльності.

Інноваційна інфраструктура – сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають

послуги по забезпеченню інноваційної діяльності [7, с. 61]. Елементи даної інфраструктури у відповідності до загальноприйнятого підходу можна віднести до маркетингового, фінансово-кредитного чи науково-дослідницького її виду.

На наш погляд, в аспекті досліджуваного питання доцільно звернути увагу, в першу чергу, на освітній та інформаційний сектори науково-дослідницької інфраструктури.

Відсутність звітності підприємств про впровадження інновацій говорить про те, що існує «проблема кадрів», яку можна трактувати з двох позицій:

1. неточне розуміння сутності інновацій фахівцями підприємств;
2. недостатній рівень методичного забезпечення збору статистичної інформації.

Шляхи вирішення даної проблеми бачаться нам у наступному:

- вдосконалення процесу підготовки кадрів в системі професійно-технічної, середньо-спеціальної, вищої та післядипломної освіти;
- акцентування уваги на інноваційних процесах при наданні послуг з боку консалтингових, маркетингових фірм, інформаційно-консультаційних центрів, бізнес-інкубаторів, інтернет-порталів тощо;
- розробка форм звітності про інноваційну діяльність та рекомендацій по її веденню;
- вивчення іноземного досвіду у формуванні інноваційної інфраструктури.

У сфері підготовки кадрів пріоритетним завданням сьогодення має стати формування інноваційної культури суспільства.

Інноваційна культура - складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах.

Початковим стрижнем формування інноваційної культури у суспільстві є правильне розуміння терміну «інновації».

Закон України «Про інноваційну діяльність» трактує *інновації* як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

У залежності від технологічних параметрів інновації підрозділяються на: продуктові, що включають застосування нових матеріалів, напівфабрикатів і комплектуючих або одержання принципово нових продуктів; процесові, що впроваджують нові методи організації виробництва, нові технологічні процеси, нові організаційні структури у складі підприємства (фірми).

По типах новизни для ринку інновації поділяються на: нові для галузі у світовому виробництві; нові для галузі в у вітчизняному виробництві; нові для даного підприємства (групи підприємств).

У залежності від глибини внесених змін виділяють інновації: базові, що містять радикальні зміни; інновації по вдосконаленню, що покращують рівень наявного виробництва чи організації; модифікаційні інновації.

З урахуванням сфер діяльності підприємства виділяються інновації: технологічні; соціальні; торгові; управлінські; виробничі.

Таким чином, будь-яке соціально-економічне нововведення, доки воно не отримало масового, тобто серійного поширення в галузі праці, виробництва і управління можна вважати інновацією.

Саме такий підхід до розуміння інновацій і має бути закладений при розробці навчальних програм підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців різних напрямків. Вирішальна роль у цьому процесі відводиться вищим навчальним закладам та науково-дослідним інститутам.

По-перше, через систему ВНЗ та НДІ області можна забезпечити реалізацію тих напрямів інноваційного розвитку, які вважаються пріоритетними у даному регіоні. Для Запорізької області найбільш важливими напрямками з точки зору впровадження інноваційних технологій є енергозбереження, розбудова транспортних систем та забезпечення екологічної

безпеки. Існує певний потенціал і щодо розвитку досліджень в галузі нанотехнологій та біотехнологій [5, с. 101].

Важливим напрямом інноваційного розвитку є кластеризація економіки. Кластер – це галузево-територіальне добровільне об'єднання підприємств, що тісно співпрацюють із науковими установами та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону. До діючих кластерів Запорізької області відносяться: кластер сільськогосподарського машинобудування «АгроБУМ», Медовий кластер «Бджола не знає кордонів», агрохарчовий кластер «Купуй Запорізьке». Перспективним вважається створення кластерів металургії, енергетики, будівництва, швейного виробництва, логістики, переробки відходів, а також інноваційно-освітнього кластеру [3]. Саме завдяки кластерній моделі здійснюється реалізації партнерських відносин «влада-бізнес-наука».

По-друге, ВНЗ можуть надавати практичну допомогу підприємствам в цільовій підготовці фахівців для інноваційної сфери, в поширенні інформації шляхом проведення семінарів, практикумів, конференцій, симпозіумів тощо, у розробці окремих інноваційних проектів та в підготовці статистичної звітності про інноваційну діяльність через систему практичної підготовки студентів.

По-третє, за участю ВНЗ створюються самостійні інфраструктурні елементи інноваційної діяльності, такі, наприклад, як Придніпровський науковий центр НАН України й МОН України (включає Дніпропетровську, Запорізьку та Кіровоградську область), Дніпровський регіональний центр інноваційного розвитку (включає Дніпропетровську та Запорізьку область), Південно-степовий зональний науково-інноваційний центр розвитку агропромислового комплексу тощо. Крім того ВНЗ можуть входити до числа суб'єктів технологічних, промислових та наукових парків, кластерів та інших утворень, наприклад інноваційного бізнес-інкубатора на базі державного підприємства «Запорізький центр науково-технічної та економічної інформації».

Загалом, Запорізька область володіє могутнім освітнім потенціалом. В області працює значна кількість науково-дослідних інститутів й лабораторій, що активно співпрацюють з промисловими та іншими підприємствами. У 2010 році в області діяло 33 організації, які виконували наукові дослідження і розробки, чисельність науковців складала 5000 осіб, налічувалось 353 докторів наук та 2431 кандидат наук. На 2011 рік налічувалось 37 вищих навчальних закладів, з них 11 віднесені до III-IV рівня акредитації [4].

Таким чином, певним науковим резервом регіон забезпечений на достатньому рівні для подальшого розвитку інноваційної діяльності та розв'язання наявних проблем у цій сфері.

У діяльності вищих навчальних закладів регіону це повинно знайти відображення через:

- впровадження нових дисциплін у варіативній частині програм підготовки;
- включення нових тем/питань в робочі програми нормативних дисциплін;
- включення до програм практичної підготовки студентів об'єктів інноваційної інфраструктури;
- більш широке відображення проблем інноваційного розвитку у тематиці курсових та дипломних робіт, планах роботи наукових гуртків та наукових шкіл, тематик наукових конференцій семінарів тощо;
- посилення співпраці з ВНЗ інших регіонів та інших країн, а також з установами інфраструктурного сектору щодо підвищення кваліфікації фахівців у напрямі розвитку інноваційної культури.

Висновки. Виклики економічного сьогодення України обумовлюють потребу посилення регіональних аспектів інноваційного розвитку, розбудови в кожному регіоні регіональної інноваційної інфраструктури, функціонування якої було б спрямоване на активізацію інноваційних процесів, забезпечення високих темпів економічного зростання.

Значну роль у розвитку науково-дослідницької інноваційної інфраструктури Запорізької області відіграють вищі навчальні заклади. Використання їх потенціалу у сукупності з науково-дослідними інститутами сприятимуть перетворенню області у «Регіон науки».

Завдання підвищення ефективності регіональної соціально-економічної та науково-технічної політики передбачає використання кластерної моделі розвитку регіону, що базується на зв'язках наукових установ та діючих підприємств в сітьову структуру для виробництва товарів, послуг та інновацій. В цілому, і кластерні утворення, і регіональні науково-виробничі об'єднання за участю ВНЗ орієнтовані на вирішення проблем, пов'язаних із співпрацею науки з виробництвом, підвищенням ефективності використання потенціалу регіону.

Література:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Песиголовець В. Машинобудівний комплекс Запоріжжя: бити в литаври рано / Віктор Песиголовець // Голос України, 23 лютого 2012
3. Соколенко С. И. Перспективы повышения конкурентоспособности экономики Запорожской области на основе кластеров / С. И. Соколенко, В. И. Шамилов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ucluster.org/blog/2010/12>
4. Статистична інформація / Головне управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zp.ukrstat.gov.ua
5. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/article/1675/strategiya-regionalnogo-rozvitku-zaporizkoji-oblasti-na-period-do-2015-roku-zi-zminami-ta-dopovnenniyami.html>

6. Цільова економічна програма інноваційного розвитку Запорізької області на 2008-2012 роки / Затверджено рішенням обласної ради 07.08.2008 № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pir.dp.ua/uploads/ZaporizskaPrograma.doc>

7. Шляхи впровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку в українських містах / За загальною ред. О. І. Соскіна. – К.: Інститут трансформації суспільства, 2008. – 64 с.

Аннотація. Раскрывается значение высших учебных заведений в развитии инфраструктуры инновационной деятельности Запорожской области.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, высшие учебные заведения, кластер.

Summary. The importance of higher education institutions in the development of innovation infrastructure of Zaporizhia region is reveal.

Key words: innovation infrastructure, higher education institutions, cluster.

УДК 332.28:631.1

Прус Ю.О.,
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ОРЕНДИ

Анотація. В статті розглядаються перспективи розвитку оренди землі, визначені за допомогою застосування когнітивного аналізу.

Ключові слова: оренда землі, орендні відносини, механізм оренди, когнітивний аналіз.

Постановка проблеми. Функціонування системи земельної оренди відбувається через функціональний взаємозв'язок її складових – продуктивних сил орендарів і орендодавців, орендних відносини та механізму оренди [5], а її розвиток – через якісні та кількісні закономірні зрушення в самій системі під впливом факторів ендogenous та екзогенного характеру.

Напрямки розвитку визначаються за допомогою прогнозів. Виходячи з того, що, відповідно до класифікації систем [3, с. 24], оренда землі відноситься до матеріальних, штучних, складних (слабоструктурованих), динамічних,